

Berkenwespvlinder te zijn. In die tijd waren er alleen nog waarnemingen van deze wespvlinder bekend uit Zuid-Oost Friesland. De rups leeft op Berk en Els.

In totaal hebben we ongeveer 630 vlinderrecords genoteerd, waarvan ruim 60 Citroenvlinders zijn en 60 Ligusterpijlstaarten (waarvan 42 over rupsen). Tevens hebben we de andere insecten, die Jan in zijn kaartstelsel had op de computer ingevoerd. Dit betrof o.a. ruim 100 records aan libellen en 50 records aan sprinkhanen.

We hebben die avond heel gezellig gepraat en uitgebreid zijn archieven, mappen, krantenknipsels en kaartstelselbakken bewonderd. Jan de Jong bewaart heel veel artikelen over vogels en ander natuurnieuws en wil graag zijn kennis delen met anderen.

Zijn motto is: Weet wat je ziet, draag kennis uit naar anderen, bescherm soorten om hun bestaansrecht.

Vlindergegevens van Johan de Jong.

Gerrit Tuinstra

Veel mensen kennen hem wel: Johan de Jong, bioloog en vooral bekend vanwege de Kerkuil, de uilensoort die na een dramatisch dieptepunt eind zeventiger jaren, nu weer in heel Friesland aanwezig is. Dit dankzij het werk van onder andere Johan de Jong en vele andere personen van de Werkgroep Kerkuilen Friesland. De Kerkuil mag dan een specialiteit van hem zijn, de kennis van De Jong is veel breder, o.a. op het gebied van vogels.

Johan de Jong is ook bekend bij veel mensen door zijn praatjes bij Omrop Fryslân, waar hij veel Friese waarnemingen van (bijzondere) vogels de revue laat passeren. Veel mensen die wat bijzonders in de natuur hebben gezien, geven dit door aan De Jong. Niet alleen vogels worden doorgegeven, maar ook soorten van andere dieren en plantengroepen. Zo ook vlinders. Bij deze groep gaat het niet om de grote aantallen waarnemingen zoals bij vogels, maar de waarnemingen die doorgegeven worden zijn vaak wel van leuke of bijzondere soorten.

Onlangs zijn de vlinderwaarnemingen die de afgelopen jaren bij hem binnenkwamen digitaal verwerkt, zodat ze opgenomen konden worden in de database van de Vlinderwerkgroep Friesland. Er zaten interessante waarnemingen bij. Een bijzondere en mooie soort is uiteraard de Koninginnepage (*Papilio machaon*), waarvan de afgelopen jaren een aantal exemplaren werden gemeld. Bij de meeste waarnemingen gaat het echter niet om dagvlinders, maar om nachtvlinders. Niet vreemd, als men bedenkt dat het hoofdzakelijk om waarnemingen van pijlstaarten gaat. Dit zijn natuurlijk grote, imposante vlinders (of rupsen), die de meeste mensen normaal gesproken niet zien. Als zo'n grote en vaak mooi getekende of gekleurde vlinder dan wordt waargenomen, wil men ook weten om welke soort het gaat. Tegenwoordig worden waarnemingen dikwijls via

de e-mail gemeld, waarbij er soms een foto van het waargenomen exemplaar bijgevoegd is.

Het Avondrood of Olifantsvlinder (*Deilephila elpenor*) wordt meestal als rups gemeld, veelal waargenomen in de tuin, vretend van de Fuchsia. Daarnaast worden er regelmatig andere soorten pijlstaarten gemeld, bv. Ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustri*), maar ook soorten als Kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*), Windepijlstaart (*Agrius convolvuli*) en ook Doodshoofdvlinder (*Acherontia atropos*). Van deze laatste soort werd bijvoorbeeld in november van het afgelopen jaar een exemplaar bij de Jong gemeld door de familie Banga uit Bolsward. Zij hadden een dood exemplaar gevonden op de brug in Warns en waren nieuwsgierig om welke vlinder het ging.

“Project Gentiaanblauwtje”, Landschapsbeheer Friesland. Gerrit Tuinstra.

In opdracht van de Provincie Fryslân heeft De Vlinderstichting in 2003 een onderzoek uitgevoerd naar de toenmalige verspreiding van het Gentiaanblauwtje in Friesland. Het onderzoek bestond uit het inventariseren van de bekende vindplaatsen van *Maculinea alcon*. Niet alleen op aanwezigheid van de vlinder, maar ook de voor de vlinder broodnodige knooppieren en voedselplant Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*). Ook werd gekeken naar de oppervlaktes van de vliegplaatsen en de verbindingen die de terreinen hebben met andere (potentiële) leefgebieden.

De resultaten, die beschreven zijn in het rapport “Behoud van het Gentiaanblauwtje in Friesland”, waren schrikbarend. In slechts vijf terreinen kon de aanwezigheid van het Gentiaanblauwtje nog worden vastgesteld. Een snelle achteruitgang als men bedenkt dat de soort in het begin van de negentiger jaren nog in 16 terreinen voorkwam. De oorzaken liggen in de achteruitgang van de kwaliteit van de vliegplaatsen als gevolg van bv. verdroging en verzuring. Daarnaast speelt versnippering van de vliegplaatsen een belangrijke rol. Voor een gezonde populatie moeten leefgebieden voldoende groot zijn, moet er uitwisseling zijn met andere populaties en moeten er voldoende knooppieren en Klokjesgentianen aanwezig zijn. Vooral dit laatste is natuurlijk belangrijk voor de voortplanting en directe overleving van het blauwtje.

Een voorbeeld van een gebied waar het Gentiaanblauwtje nu niet meer voorkomt, maar betrekkelijk kort geleden nog wel, is het Blauwe Bos bij Haulerwijk. Hier weten de heer en mevrouw Hoornveld uit Drachten over mee te praten. Zij zagen destijds op die plek regelmatig de vlinders en telden de vele eitjes op de Klokjesgentianen. Wat precies de oorzaak van de verdwijning is, is niet helemaal duidelijk. Mogelijk heeft het te maken met de langdurige hoge waterstand in een aantal winters cq. voorjaren.